

“TÜRKİYE YÜZYILI MAARİF MODELİ” ÜZERİNE DEĞERLENDİRME

Nejmettin ÖZDEMİR

Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye'nin eğitim sisteminde bir dönüşüm gerçekleştirmek üzere **"Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli"** adıyla yeni bir müfredat taslağını kamuoyunun görüşüne sundu.

Bakanlığın yaptığı açıklamada;

“Yeni müfredatın, gelecek eğitim öğretim yılından itibaren okul öncesi, ilkokul birinci sınıf, ortaokul beşinci sınıf ve lise dokuzuncu sınıflarda kademeli şekilde uygulanmaya başlanacağı,

Yeni müfredatın, özgün bir eğitim felsefesi içerdiğini ve milli bilince sahip, ahlaklı, erdemli, milleti ve insanlık için faydalı ve güzel olanı yapmayı ideal edinmiş, beden, zihin, kalp ve ruh bütünlüğüne sahip bilge nesiller yetiştirilmesini hedeflediği,

Bu müfredatta, yetkin ve erdemli insanı önceleyen öğrenci profilinin merkeze alındığı ve sadece akademik başarıya odaklanan değil, her bir öğrencinin kendine özgü potansiyeli olduğunun farkına varan bir yaklaşımın esas alındığı,

Yetkin ve erdemli insanın, ruh ve beden bütünlüğü, bilgi ve bilgelik, geçmişten geleceğe eğitim prensibi, değerler, ahlaki bilinç ve estetik bakış açısına sahip olma prensipleri üzerinden değerlendirildiği,

Öğrenci profili oluşturulurken zamansal bütünlük, ontolojik bütünlük ve epistemolojik bütünlük sağlama yanında aksiyolojik olgunluğun da dikkate alındığı,

Yetkin ve erdemli öğrenci profili için müfredatta, öğrencilerin hem kendisi hem de toplum için daha sağlıklı ve dengeli bir insan olması, çok yönlü bir bilgi ve düşünme yelpazesi geliştirmesinin hedeflendiği, eğitim sürecinin anlık başarılarıyla değil, süreç olarak ele alınacağı,

Yeni müfredatta "erdem-değer-eylem modeli" gereğince, "adalet", "saygı" ve "sorumluluk" üst değerler olarak ele alındığı, duyarlılık, merhamet, estetik, temizlik, sabır, tasarruf, çalışkanlık, mütevazılık, mahremiyet, sağlıklı yaşam, sevgi, dostluk, vatanseverlik, yardımseverlik, dürüstlük, aile bütünlüğü, özgürlük değerlerinin programlar içinde işlenmesiyle, içsel ahenge sahip "huzurlu insan", "huzurlu aile ve toplum", "yaşanabilir çevre" hedeflendiği,

Öğretim programlarında, öğrencilerin edinmesi beklenen öğrenme çıktılarının, bilgi ve alana özgü becerilerle birleştirildiği ve "beceri temelli bir program yapısı" oluşturulduğu, "bütüncül eğitim yaklaşımı" gereği bilgi, beceri, eğilim, tutum-davranışlar ile değerlerin ilişkilendirildiği,

Ülke bazlı yapılan karşılaştırmalarda, mevcut müfredatın muadillerinden 2 kata yakın bir düzeyde daha ağır olduğunun belirlendiği, öğrenme çıktılarının incelenen ülkelere göre yüzde 50 fazla olduğunun görüldüğü ve yeni müfredatta yüzde 35'lik oranda bir seyreltme yapıldığı” belirtiliyor.

Öncelikle yeni modelin genel çerçevesi ve getirilen yeni bakış açısı ve söylem (retorik) üzerine değerlendirmeler yapmak uygun olacaktır.

YENİ MODELİN OLUMLU YÖNLERİ

- İlk olarak, yeni modelin “**Eğitim Modeli**” yerine “**Maarif Modeli**” olarak adlandırılması doğru bir yaklaşımdır. Zira maarif kavramı, kişinin kendini, dünyayı, hayatı, yaratıcıyı bilme, okuma ve anlama çabasını kapsar. Oysa eğitim kavramı, maarifin anlam dünyasının zenginliğine ve derinliğine sahip değildir.
- Yeni müfredatın, gelecek eğitim öğretim yılından itibaren, her kademenin ilk sınıflarından başlayarak aşamalı şekilde uygulanması kararı, yeni modele adaptasyon ve eğitim sürecinde kesinti yaşanmadan sürekliliğin sağlanması açısından doğrudur.
- Diğer bir konu, eğitimin felsefesi hususudur. Elbette eğitimin bir felsefesinin, mefkuresinin olması doğru ve gereklidir. Ayrıca yeni modelin eğitim felsefesinin doğru tayin edildiği ve bu felsefe çerçevesinde öğrenci yetiştirme amacının makul bir hedef olduğu görülüyor.
- Öte yandan, yeni müfredatın, ruh ve beden bütünlüğünü dikkate alan bütüncül eğitim yaklaşımı, değerler eğitiminin ön planda tutulması ve beceri temelli bir program yapısı oluşturulmuş olması, yeni modelin olumlu yanları olarak karşımıza çıkıyor.

ELEŞTİRİ VE ÖNERİLER

- Yeni müfredatın, bilge nesiller yetiştirilmesini hedeflediği ifade ediliyor. Buradaki “bilge nesiller” tanımına bir şerh koyma ihtiyacı duyuyoruz. Kanaatimizce bilge nesiller tabiri, abartılı ve ütöpik bir tanımlamadır. Nesillerin değil, bireylerin bilgeliğini hedeflemek daha gerçekçi ve ulaşılabilir bir misyon olacaktır.
- Bakanlığın yapılması gereken işlerin öncelik sırasını doğru tayin edemediği görülmektedir. Malum, ehem mühimden evveldir. Yapısal sorunlar ortada dururken, tali meseleleri, hem de sadece değişiklik yapmak suretiyle ele almak, sorunu çözmeyeceği gibi daha da derinleştirecektir.

İçerik değerlendirmesine geçmeden önce, genel olarak eğitim sistemimizin taşıdığı arazlar (marazlar) üzerine durmak zorundayız. Zira bu arazlar giderilmeden, meselenin son halkası mertebesindeki müfredat değişiklikleri bir anlam ifade etmeyecektir.

Eğitim Sistemimizin Öncelikli Sorunları

Eğitim sistemimizin en önemli sorunlarından birisi, uygulama problemidir. Her yeni sistem, model, program ya da müfredat değişikliği muhakkak iyi niyetli bir çabanın ürünüdür. Ancak saha uygulamalarındaki eksiklikler ve yetersizlikler yüzünden arzu edilen sonuçlar alınamamaktadır.

- **Sistemde çok sık değişiklik yapılmakta, uygulamada sebat edilmemektedir.** Halbuki eğitimde bir uygulamanın sonuçlarının alınması yıllar sürer. Bir okulun süresi 4 yıl, ancak bizim 4 yıl uyguladığımız bir metod yok. Yani bir okula giren her öğrenci, kendisini etkileyecek bir değişikliğe muhatap olmadan mezun olamıyor. Ayrıca her

değişiklik bir öncekini reddetmek olduğundan Bakanlık sürekli kendini inkar eder duruma gelmiştir. Bu kadar sık değiştirilen bir sistemin başarılı olması imkansızdır. Doğru sonuçların alınabilmesi için, uygulamaya yeterli süre verilmeli ve sebat edilmelidir.

- **Değişikliklere taraflar hazırlanmamaktadır.** Yapılacak bir değişiklik uygulamaya konmadan önce, eğitimin tüm taraflarının, değişikliğin gerekçesine inandırılması, ikna edilmesi ve özellikle öğretmenlerin uygulama hakkında hizmet içi eğitimden geçirilmesi gerekir. Aksi halde yeniliklerin başarı şansı olmaz.
- **Eğitimin yap-boz tahtası olmaması ve değişen siyasi yaklaşımlardan etkilenmemesi gerekir.** Ülkemizdeki değişiklikler özellikle her yeni Bakanın “ben geldim partisi”ne dönüşmüş durumdadır. Bu konuda milli bir politika izlenmeli ve bu sebatla uygulanmalıdır.

Bunun için ülkede, Milli eğitim politika ve uygulamalarını belirleyecek, eğitime istikamet verecek ve eğitimde günü birlik uygulamalar dışındaki köklü değişikliklerin onayına tabi olacağı, akademisyen, Bakanlık ve özel sektörden alanında uzman kişilerden oluşacak ve tam anlamıyla bağımsız çalışacak bir “**Milli Eğitim Üst Kurulu**” kurulmasını ve bu kurul onaylamadıkça eğitimde değişikliğe gidilememesini öneriyoruz.

- **Öğretmen kalitesinin düşmüş olması en önemli problemdir.** Programın uygulayıcısı, eğitimin baş aktörü öğretmenlerimizin kalitesi, özellikle son 20 yılda ciddi bir düşüş göstermiştir. Bugün maalesef, müfredatın uygulayıcısı öğretmen rol model olma özelliği taşıyor. Öğretme gayesinin yerini, rutin bir derse girip çıkma almış durumda. Mesleğinin idrakinde öğretmenler yetiştiremiyoruz. Öğretmen yetiştirme sistemimiz acilen gözden geçirilmeli ve öğretmenin kalite sorunu ivedilikle giderilmelidir.
- **Öğretmenin saygınlığı kalmadı.** Öğretmen şikayet hatlarının açılmış olması, öğretmenin, uzman öğretmen, baş öğretmen gibi kategorilere ayrılması gibi yanlış uygulamalar nedeniyle maalesef öğretmenin veli ve öğrenci nezdinde saygınlığı kalmamıştır. Bugün öğretmen öğrenciye dokunsa “şiddet”, saçını okşasa “taciz” denmekte, buna karşılık öğrenci öğretmene her türlü saygısızlığı, seviyesiz hareketi yapabiliyor. Bu konuda öğretmenin eli kolu bağlı durumdadır. MEB’in yaklaşımı, “müşteri daima haklıdır” şeklindedir. Öğretmenin saygınlığını ve itibarını iade etmek en önemli ve öncelikli meselemiz olmalıdır.
- **Pratikte sınıfta kalmanın, devam zorunluluğunun uygulanamaz hale gelmesi, eğitim kalitesini düşürmüştür.** Sene sonunda MEB’den okullara gönderilen yazılarla, birkaç kez kurtarma sınavı yapılması hatta devamsızlıkların görmezden gelinmesi istenir. Bugün, öğrenciyi okulda tutacak, çalışmaya zorlayacak, hiçbir gerekçe kalmamıştır. Okullarda çalışanla çalışmayanın, gelenle gelmeyenin, bilenle bilmeyenin farkı yok, sonuçta herkes sınıf geçiyor. Bu durum öğrencinin motivasyonunu, başarısını ve sonuçta eğitimde kaliteyi düşürmektedir.
- **4+4+4 zorunlu eğitim sisteminin yanlış olduğu bariz şekilde ortaya çıkmıştır, terk edilmelidir.** Lise eğitimi zorunlu olmaktan çıkarılmalıdır. Bu sistem ülkemizin sosyo-ekonomik yapısına ve toplumsal ihtiyaçlarına uygun değildir. Okumak istemeyeni zorla okutmak toplumsal yapıya ve ekonomiye büyük zarar vermektedir. Bu yüzden, iş

hayatında ara eleman sıkıntısı hat safhada, çiftçilik gibi bazı sektörlerde çalışan bulunamıyor. Herkesi üniversiteye göndermek akıllıca değil, işsiz üniversiteliler ülkesi durumundayız.

Bunun yerine liseyi zorunlu olmaktan çıkarmak, piyasanın ihtiyacına göre meslek liselerini artırmak doğru tercih olacaktır. Meslek liselerini artırmak sadece eğitimin önemli bir problemini çözmekle kalmayacak, aynı zamanda, oluşturacağı istihdamla işsizliği azaltacak, piyasanın ara eleman ihtiyacını gidererek ekonomik hayata önemli katkı sağlayacaktır.

- **Nitelikli okul (Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi) ayrımının ortadan kalkması, eğitimde kaliteyi düşürmüştür. Bugün** tüm liseler Anadolu lisesi yapılmış durumdadır. Sadece tabela değişikliğine dayanan bu uygulama eğitim vasatlaştırmış, kaliteyi düşürmüştür. Okulları eşitlemek ve farklı seviyelerdeki öğrencileri, aynı okul türüne mecbur etmek yanlıştır. Ayrıca öğrenciler seviyelerine uygun okullara gitme hakkına sahiptir. MEB bu hakkı engellemekte, bu ise eğitimin kalitesini aşağıya çekmektedir.
- **Değerler sadece derste anlatılarak kazandırılmaz.** Öğrenci değerleri bizzat uygulayarak kazanır. Ayrıca öğretmen, aile, çevre rol model olmalıdır. Bu konuda önemli bir metod da sosyal sorumluluk projeleridir. Her öğrenci her kademede belli sayıda sosyal sorumluluk projesine katılmalı, üretmelidir. Öğrenci değerleri ancak yaşayarak kazanır ve içselleştirir.
- **Yıllardır okullarımızda yazılı ve sözlü sınav yapılmıyor, öğrenci test sistemine yöneltildi, robotlaştırıldı.** Bu sistemde öğrenci sınavda yüksek not alabilmek için sadece ezberledi. Hiç fikri sorulmadı, hiç konuşturulmadı. Bu ülkede bir öğrenci tüm eğitim hayatını neredeyse hiç konuşmadan tamamlayabilir. Bu yüzden öğrenci düşünme, fikir üretme ve fikrini ifade etme ihtiyacı duymuyor, ayrıca kendisine bu yönde bir imkan da sunulmuyor. Yeni sitem onca yıldan sonra öğrenciyi ucu açık, yoruma dayalı sorularla karşı karşıya bırakıyor. Bu şartlarda, öğretmenin bile hazır olmadığı bu sistem karşısında, öğrencinin başarılı olmasını beklemek iyimserlik olur.
- **Eğitimimizde öğrenciyi merkeze alan bir anlayış hiç olmadı, onun yerine, merkezde müfredat oldu.** Öğrencinin öğrenip öğrenmemesi değil, müfredatın yetiştirilmesi önemli sayıldı. Esasen müfredat değişikliği ayrıntıdır. Derslerde hangi konuyu bu sınıfta, hangisini bir üst sınıfta öğreteceğiniz, öğretme metodolojisi açısından önemli olmakla birlikte, eğitimde büyük bir sıçrama ve fark yaratmaz. Eğitimde öğrencinin gerçekten öğrenip öğrenmediği, müfredatta ne yazdığınızdan daha önemlidir.
- **Sosyal medyanın öğrenciler üzerindeki tahribatı ürkütücü boyuttadır.** Bu konuyla mücadele edilmeli ve tedbirler alınmalıdır. Kamu otoritesi tarafından, 18 yaşın altındakilerin belli sitelere girişi yasaklanabilir, iletişim uygulamalarında, ahlaka aykırı kelime ve görüntü kullanımı engellenebilir.
- **Bakanlık açıklamasındaki, “ülkemizde müfredatın muadillerinden ağır olduğu, çıktılarının iki kat fazla olduğu” bilgisi doğru değildir.**

Esasen bu açıklamayı hayretin ötesinde abesle iştigal buluyorum. Ya biz bu ülkede yaşamıyoruz, ya bu araştırma ve tespitler Mars'ta yapılmış.

25 yıllık eğitimcilik hayatımın 10 yılı, üç ayrı liseyi idare etmekle geçti. Abartısız söyleyebilirim ki, ortaokuldan liseye gelen çocuk adını yazmaktan öteye gidemiyor, dört işlem yok, okuduğunu anlama yok. Yine abartısız söylüyorum ki (saha tecrübem bunu söylüyor), bugün mezun olan her öğrenci, sanki bir kademe öncesinin mezunu seviyesinde yani, ortaokuldan mezun olan ilkokul mezunu, liseden mezun olan ortaokul mezunu seviyesinde.

Demek ki bizim buralar MEB'in araştırmasının kapsama alanı dışında kalıyor, ya da sadece bizim bölge böyle de Türkiye'nin geri kalanı olağanüstü başarı hikayeleri yazıyor. Peki eğer öyleyse, bu başarıları uluslararası yarışmalarda neden göremiyoruz. MEB'in tespitleri doğruysa bu yarışmaları açık ara kazanmamız gerekmez mi? Pisa'da neden son sıralardayız mesela.

Yanlış bilgiyle doğruya ulaşılmaz. Bakanlık ya sahayı yanlış okumakta, ya da yanıltılmaktadır. Müfredatın seyreltilmesi, eğitim adına yeni bir hüsrana olur.

- **Tüm bu izah edilenlerden sonra ve eğitim sistemimizin taşıdığı bu arazlar giderilmeden,** müfredat değişikliği gibi daha tali bir mesele hakkında değerlendirme yapmayı anlamlı bulmuyorum.